

Ny udenlandsk Literatur.

Constantin Frantz, die sociale Steuerreform als die *conditio sine qua non*, wenn der socialen Revolution vorgebeugt werden soll. Mainz, Verlag von Franz Kirchheim. 1881. (206 S.)

Titlen udtaler tydeligt, hvad Forf. vil. Han vil paa- vise, hvorledes den meget omdebatterede Skattereform og den meget omdebatterede Socialreform inderligt høre sammen. Han vil have en Skattereform, men vel at mærke ikke en slet og ret fiskal Reform, men en Skattereform der ogsaa tager sociale Hensyn, og dette paa en saadan Maade, at den kan tjene til at løse «det sociale Spørgsmaal» eller i alt Fald forebygge den truende Socialrevolution. Hverken denne Hovedbetragtning eller de Synsmaader, der komme frem under Undersøgelsens Gang, ere saa ny, som Forf. synes at forestille sig det; men han har udviklet sine Ideer, omend med en vis Ensidighed og nogen Bredde, dog i det Hele paa en ganske interessant Maade, og hans Bog indeholder Adskilligt, som man uden Skade kunde lægge sig paa Sinde.

Skal Skattevæsenet behandles fra det Synspunkt, at det kommer til at tjene som et Middel i den sociale Reforms Tjeneste, maa man først være paa det Rene med, hvad der er at betragte som Reformopgavens reale Kjærne. Det maa dernæst overvejes, hvorvidt Staten er kaldet til at tage fat paa denne Opgave. Og endelig maa de almindelige økonomiske Forhold tages i Betragtning, for at

man kan se, hvad der under Hensyn til dem vil vise sig som praktisk muligt. Dette er Indledningsspørgsmaalene.

Sièyes Ord om den tredje Stand burde — udvikler Forf. i sit Indledningskapitel — snarere udsiges om den fjerde Stand: den er Intet, den burde være Alt! — thi «paa denne Masse hviler for den allerstørste Del hele Samfundets materielle Bestaaen». Denne Sætnings Sandhed søger Forf. at gjøre indlysende ved Hjælp af et Tankeexperiment, — det Tankeexperiment, at hele den fjerde Stand, hele den i snævrere Forstand arbejdende Klasse for en vis kortere Tid, blot en Uge, for Exempel, gjorde fuldstændig Strike. Tankeexperimentet beviser imidlertid ikke saa meget, som Forf. mener: det beviser ikke, at de Arbejdere, der arbejde med Haanden (den fjerde Stand) ere mere nødvendige end de, der arbejde med Aanden, hvad man vel vilde kunne overbevise sig om, om man anstillede en Kontraprove, det Kontratankeexperiment, at alle Ledere af industrielle og kommercielle Foretagender, alle Lærere, alle Videnskabsmænd, kort sagt alle den tredje Stands Medlemmer nedlagde Arbejdet. Forf. siger nu, at for Samfundet vilde det være «som om Dommedag brød løs», naar en fuldstændig Strike fra alle almindelige Arbejderes Side blev ført igjennem. «Alle de Rædsler, som et paveligt Interdikt tidligere vakte, vilde være Intet i Sammenligning med Følgerne af dette Arbejderinterdikt . . . Jeg mener, at allerede en eneste saadan Strikeuge vilde bringe det til almindelig Bevidsthed, hvad Samfundet vilde være uden de arbejdende Klasser, der bære det hele Samfund paa deres brede Skuldre, og som med deres barkedede Næver skaber alt det, som Samfundet nødvendigvis trænger til, alle de Goder, hvormed den moderne Civilisation er udstyret.» Dette er da den første Sætning. Til den slutter sig videre: «naturlig Billighed synes at fordre, at disse Klasser til Gjengjæld faa deres materielle Udkomme og deres forholdsmæssige Andel i Civilisationens Goder og Behageligheder.» Men at det i saa Henseende ofte «staar meget misligt til», søger han at vise. Svarer man, at der dog er Fremgang i Arbejdernes Kaar

at opvise, saa vil han vel ikke benegte, at Arbejderne nu ere i Besiddelse af flere ydre Tilfredsstillelsesmidler end tidligere, men deres «Bedürfnissgefühl», hvortil der ogsaa maa tages Hensyn, er voxet i endnu langt større Grad, og i Virkeligheden er der derfor en relativ Tilbagegang i deres Stilling. At denne «Bedürfnissgefühl» er voxet saa stærkt, skyldes ikke de lavere Klassers «Begjærlighed», men staar bl. A. i Forbindelse med den moderne Industri, der ligefrem søger at ægge Nydelsesdriften, «Genusstrieb», og staar endvidere i Forbindelse dermed, at Masserne ere blevne mere kultiverede, dannede, oplyste. «Kulturen fremkalder ny Fornødenheder, og hvis nu Massernes Kulturgrad, hvor lav den end maatte være, dog forholdsvis har hævet sig mere end deres materielle Kaar, — hvad saa?» Og endelig har «de arbejdende Klassers retlige Stilling forandret sig endnu mere end deres Kulturgrad; thi de ere nu blevne fri Statsborgere. Først dette gjør Reformopgavens uhyre Vigtighed ret indlysende.»

Før den store Revolution af 1789 ingen politiske Rettigheder for Arbejderne; — nu almindelig Valgret, almindelig Værnepligt osv. — en ganske anden retlig Stilling, der ogsaa maa begrunde ny og større Fordringer. En skrigende Modsætning mellem Arbejdernes retlige Stilling og deres økonomiske! Denne Modsætning maa fjernes; Harmoni maa skaffes tilveje. Men «Ligheden for Loven» lader sig ikke skaffe af Vejen; derfor bør Forandringen ramme det andet Led: Arbejdernes økonomiske Uafhængighed, deres økonomiske Existens maa sikres; ellers betyde Statsborgerrettighederne ikke det, de skulde. Sørger den legitime Magt ikke for, at denne Harmoni skaffes tilveje, medens det endnu er Tid, saa forekommer det Forf. ikke uantageligt, at den store (politiske, og væsenligt negative, opløsende) Revolutions Hundreårsdag kunde blive fejret med en Socialrevolution, der vel saa vilde tage Tyskland snarere end Frankrig til sit Arnested. Socialreformen, udgaaende fra den legitime Magts Indehavere, bør forebygge Socialrevolutionen; en vanskelig Opgave, ganske vist,

«den største, der nogensinde traadte frem i Verdenshistorien». Socialismen har peget paa denne Opgave, har vist at den store Revolutions nedbrydende Virksomhed bør følges af den positive Nyorganisation af Samfundet. Dette er Socialismens Fortjeneste. De andre Partier, de Ultramontane, de Liberale (i sin Tid drevne frem ved deres Føreres Enthusiasme, nu nedsunkne til kun at være Kapitalismens Repræsentanter) og de Konservative (der ikke have egentlige Principer, men blot Interesser og forvirrede Reminiscenser fra en svunden Tid) have hidtil Intet ydet for den positive Opgave. Skal den bestaaende Samfundsorden ikke voldsomt omstyrtes, «er der ingen anden Udvej, end at Statsmagten optræder mæglende for at bane Vejen for en bedre Ejendoms- og Indkomstfordeling.»

Dette Kvintessensen af Forf.s første indledende Afsnit.

Det andet Indledningsspørgsmaal om Staten overhovedet er berettiget til positivt at gribe ind i Formue- og Indkomsforholdene, besvarer Forf. med Ja. Aldeles regelmæssigt og stadigt gjør Staten det, og med fuld Ret; thi Ejendoms- og Indkomstforholdene ere historiske Produkter og gennemgaaende betingede af det Sociale. Ejendom og Indkomst er aldrig noget blot Privat og Individuelt, men bærer tillige i sig et offentligt og socialt Moment og er forpligtet ligeoverfor Samfundet, der altid har en Medret. Og denne Medret gjør Samfundet gjældende gennem Staten som sit Organ. Hvorledes det forholder sig med Ejendommens «Hellighed og Ukrænkelighed», viser Historien tilstrækkeligt tydeligt. Den nuværende Ejendomsordning er saa godt som udelukkende skaffet tilveje gennem revolutionære Bevægelser, Voldsakter, Magten. Men hvorledes den end er kommen i Stand, overalt hvor den gjælder, udleder den sin nuværende Berettigelse gennem Lovgivningen. Lovgivningen, der har sanktioneret den, er vel atter berettiget til at indføre Ændringer i den. Humbug at tale om den bestaaende Ejendomsordning som om en naturbegrunder! Den positive Rets Indflydelse er af tyske Økonomer navnlig bleven eftervist af Adolf Wagner. «Den

liberale Økonomi har uden Videre abstraheret fra denne Indfyldelse, som om de Love, paa hvis Basis den nuværende Formue- og Indkomstfordeling finder Sted, forstod sig ganske af sig selv. Det er dog Staten, der først har udstedt disse Love. Viser Erfaringen bagefter, hvorledes Formue- og Indkomstuligheden som en Følge heraf tog til, og hvorledes et Exploiteringssystem udviklede sig deraf, — hvorfor skulde da den samme Stat ikke være beføjet til at træde op herimod, saavidt gjørligt. Retten her er soleklar, og den hellige Dunst, hvormed theologiserende Stats- og Retslærere, som Stahl, søgte at omgive Ejendommen for at gjøre den uantastelig for Staten, fordi den hviler paa «Guds Tilskikkelse», — opløser sig til Intet. Har maaske den kjære Gud ogsaa skabt Aktieloven? og hvis ikke, hvem tør driste sig til at sige, at de ved Gründerprofit opstaaede Formuer skyldes guddommelig Tilskikkelse? . . . Formue og Indkomst ere kun rent menneskelige Ting, og desværre ikke altid menneskelige i god Betydning. Og i ethvert Fald ere de af alt det, som frembringes af Mennesker, og som bevæge Menneskehjerner, aldeles ikke det Højeste og Ædleste, snarest vel det Laveste, ligesom ogsaa Menneskets Værd mindst beror paa dem. Hvorfor da denne overtroiske Respekt for den bestaaende Ejendoms- og Indkomstfordeling, der endnu den Dag idag skal gjælde for et *noli me tangere*, medens man dog ellers har vænnet sig til ikke at ræddes for de mest gennemgribende og endog voldsomme Forandringer?» O. s. v. — nok til at antyde Forf.s Udviklinger i dette Afsnit af hans Bog.

«Næringsfrihedens og den fri Konkurrences Princip har mere og mere ført til alle Forretningers kapitalistiske Drift. Et Kapitalherredømme har udviklet sig, og jo mere vi skride frem i denne Retning, desto mere voxe Ulighederne i Formue og Indkomst. Hos et lille Mindretal ophobe Rigdommene sig, Middelstanden synker, Proletariatet breder sig. . . . Paa denne Tilstand maa der bødes, naar man ikke vil udsætte sig for almindelig Sammenstyrten eller Revolution. Men hvorledes?» Forf. svarer, at ethvert For-

søg paa at vende tilbage til de økonomiske Former fra Tiden før Liberalismen vilde være umuligt eller kun gjøre Forholdet endnu værre, da Masser af Folk derved vilde miste deres Existensbetingelser, og da Produktionen, der under Liberalismen utvivlsomt har taget et umaadeligt Opsving, derved vilde trykkes ned i en betænkelig Grad. Trods Liberalismens Fejl og Ufuldkommenheder kunne vi dog ikke forlade den af den skabte ny Grund, og, gaaende ud fra den, maa vi saa vidt muligt ved Speciallove se at bøde paa de tilstedeværende Misligheder. Og herfra komme vi da til Spørgsmaalet om Skattevæsenets sociale Betydning.

«Fremgaar uundgaaelig af den fri Konkurrence det kapitalistiske Forretningssystem, der atter uundgaaelig fører til en stigende Ulighed i Formue- og Indkomstforhold, og kan man paa den anden Side ikke atter opgive disse den nuværende Økonomis Grundprinciper uden at hæmme det hele økonomiske Fremskridt, — saa er der ingen anden Udvej, end at der fra Statsmagten udgaar en Modvirkning, hvorved Uligheden i Formue- og Indkomstforholdene i det Mindste tempereres.» Forf. har søgt at bevise, hvorfor Staten er berettiget til at øve denne Modindflydelse; han søger nu at besvare det Spørgsmaal, hvorledes denne kan udøves. Svaret lyder: «Ved Skattevæsenet! Et andet Middel gives ikke, naar Staten ikke selv vilde overtage den hele økonomiske Produktion, hvorom det extreme Socialdemokrati drømmer, men hvorom der fra vort Standpunkt slet ikke kan være Tale.» Forf. betragter Skattevæsenet som det bedste Middel ogsaa af den Grund, at Statsmagten ikke paa noget andet Omraade kommer i en saadan omfattende og uafbrudt Berøring med det hele Folk som paa Skatteomraadet, hvor saa at sige enhver Familie, enhver Borger stadig maa passere Revue for de paagjældende Avtoriteter. Finansvæsenet bør, mener Forf., ikke blot opfattes som et Magtmiddel, bør ikke blot tjene til at fremskaffe de nødvendige Indtægter, hvormed Staten bestrider Omkostningerne ved Bevarelsen af sin egen Organisme;

men det skal tillige have en social Funktion, idet det virker hen til en bedre Fordeling af Formue og Indkomst. Forf., der anker over, at Staten hidtil i saa høj Grad har forsømt sine sociale Opgaver, peger paa den tredobbelte Betydning, som det tyske Ord «Steuer» har: Finansministeren bør ikke blot tænke paa at fylde Statskassen ved Hjælp af Skatter (Steuer); han bør tillige søge at holde Styr (Steuer) paa den fremskridende fordærlige Uforholdsmæssighed i Formue- og Indkomstfordelingen; han bør endelig være den Styrmand, der styrer det økonomiske Samfund ind i en for det Hele tjenlig Retning. Efter disse Synspunkter bør det hele Skattevæsen behandles. Midlerne ere: progressiv Indkomst- og Arveskat. Forf. mener ingenlunde, at disse Skatter skulde være Skattevæsenets eneste; men han mener, at de bør træde i Forgrunden, at de bør være det direkte Skattevæsens Basis, og at uden dem ville alle andre Skatte-reformer i social Henseende vise sig som resultatløse.

Med den progressive Indkomstskat, som Forf. bringer i Forslag, skal det være Alvor; det meningsløse Virvar af Proportional-, Progressiv- og Degressivskatter, som der findes i forskellige Lande, vil Forf. ikke vide noget af. Den Progression, som Forf. foreslaar, skal dog ikke ramme den hele Indkomst paa den Maade at f. Ex. 5000 M. betaler 1 pCt., 10,000 M. 2 pCt., 15,000 3 pCt. o. s. v.; men den højere Procentsats skal kun ramme det ny tilkomne Plus, f. Ex. paa følgende Maade: de første 5000 M. betale 1 pCt., altsaa 50; de næste 5000 M. betale 2 pCt., altsaa 100 M.; de tredje 5000 M. 3 pCt., altsaa 150 M., o. s. v. En Indkomst paa 15,000 M. betaler altsaa herefter i Alt $50 + 100 + 150 = 300$ M. Disse Tal kun til Antydning af Maaden. Progressionen bør dog stige i stedse langsommere Tempo. Men Skatten vil aldrig være at bestemme alene efter Indkomstens Størrelse; til de forskellige Indkomsters Natur — om Indkomsten skyldes Agerbrug, eller Industri, eller Handel, eller kunstnerisk Virksomhed, Arbejde eller Kapital etc. etc. — vil der være at tage et væsentligt Hensyn.

Endvidere vil Skatteyderens Personalforhold — om han har Familie f. Ex. — kunne modificere Skatteansættelsen. Altsaa: tempereret Progressivitet i Forbindelse med Differentialprincippet. Til Beregningen af disse forskellige Momenter bør der, efter Forf.s Forslag, indrettes særlige Skattetabeller.

Arveretten bør ikke afskaffes, men reformeres — udover tredje Grad bør Intestatarveret ophøre —, og Arveskatten, der væsenlig er begrundet i Statens og Samfundets Medarveret, bør indrettes efter lignende Principer som den progressive Indkomstskat. «Naar man hidtil er vejet tilbage fra alvorlige Reforme, saa ligger dette navnlig deri, at man uden Videre identificerede Arvevæsenet og Familien, uagtet det dog faktisk næsten udelukkende er for de velhavende og rige Familier, at Arvevæsenet bliver til et vigtigt sammenknyttende Baand mellem Familiens Medlemmer. For de lavere Klasser har det ikke nogen stor Betydning, for den egenlige Arbejderklasse saa godt som slet ingen. Nu har det til alle Tider været de herskende Klasser, af hvem Retsudviklingen afgang, og hvad der for dem var af stor Værdi, blev saa vidt muligt erklæret for helligt og uantasteligt. De lavere og mere eller mindre underordnede Klassers Interesser kom ikke i Betragtning. Men den store Forandring er nu efterhaanden indtraadt, at de lavere Klasser ogsaa ville bringe deres Interesser, der ganske vist i mange Henseender ere ganske andre end hines, til Gyldighed, hvad ikke lader sig gjøre uden dybtgribende Forandringer i den overleverede Retsorden. . . . Hvem der ikke vil høre noget derom, han tale overhovedet hellere slet ikke om Reforme; thi for lutter konservative Betæneligheder vil han aldrig naa frem til en stor Tanke, og Reformerne ville falde ud til Indretningen af Bospisningsanstalter eller kun være — smukke Talemaader. Havde Arveretten virkelig den almindelige Betydning, at den afgav et uundværligt Grundlag for Familiens Bestaaen, — naa, saa skaffe man dog ogsaa den store besiddelsesløse Klasse en tilstrækkelig Arv. Er det

desværre umuligt at give enhver Besiddelsesløs et Stykke Jord, et lille Hus eller en Kapital som hans individuelle Arv, saa kan man her kun tænke paa at finde et Surrogat i Dannelsen af en Samfundsformue, der da i det Mindste middelbart kommer den besiddelsesløse Klasse til Gode. Og dette er atter kun muligt derved, at Staten optræder som Medarving, naar der falder Arv efter de Velhavende og Rige. Hvem der bestrider denne Statens Medarveret, har endnu ikke erkjendt Ejendommens sociale Karakter . . .» Forf. bringer da nu en efter lignende Grundsætninger som den progressive Indkomstskat indrettet Arveskat i Forslag: Skattefrihed for de smaa Arvelodder, stigende Beskatning, Hensyn til hvorledes Formuen er opstaaet (ved Arv eller ved Erhverv, ved Arbejde eller ved Børsspekulationer etc. etc.), Hensyn til af hvilke Bestanddele Formuen bestaar (Brugsgjenstande eller Erhvervsgjenstande, Kapitalernes Art). Forf. skjuler ikke for sig de uhyre praktiske Vanskeligheder, hvormed den praktiske Gjennemførelse af en efter saadanne sociale Synspunkter indrettet Arveskat er forbunden; men han mener, at man i det Mindste maa anerkjende, at der her overhovedet foreligger en Opgave, og naar man først gør dette, vil man vel paa en eller anden Maade søge at træde den nærmere, omend den første Begyndelse nødvendigvis maa være meget mangelfuld. Han synes at tænke sig, at Arvingerne i Nødsfald kunde forpligtes til edeligt at give Oplysning om, om Arveladeren, saavidt de vide, har søgt at omgaa Arveskatten ved før sin Død at bortgive sin Formue: en Gaveskat, «Schenkungssteuer», et nødvendigt Correlat til Arveskatten. Skal der, som antydtes, ved Skattens Udmaaling baade tages Hensyn til den Maade, hvorpaa Efterladenskaberne erhvervedes, og de forskjellige Formuesgjenstande, hvoraf de bestaa, vil Arveskatten, atter ligesom Indkomstskatten, ogsaa være at modificere efter personlige Hensyn d. v. s. efter den Slægtskabsgrad, hvori Arvingen staar til Arveladeren. Er der indenfor tredje Grad ingen Arving, og har Arveladeren ikke testamentarisk

disponeret over sin Formue, tilfalder denne Staten. Endelig udvikler Forf., hvorledes Arveskatten navnlig vil være at anvende: dens Hovedformaal vil være at forvandle en Del af Privatkapitalen til Samfundskapital — en Proces, som Forf. kun for en mindre Del tænker sig udført gennem Staten, for den større Del derimod gennem «berufsmæssige Corporationen,» for saa vidt saadanne forefindes, og gennem Kommunerne.

I et mindre Kapitel retter Forf. en vistnok velment, men ganske sikkert noget sværmerisk, Opfordring til Tysklands Statsmænd — eller til dem, der med Rette ville bære Statsmandsnavnet — om at søge den Skattereform, hvis Hovedbestanddele vi i det Foranstaaende have antydnet, ud i Livet.

En længere, omtrent hundrede Sider lang, «Slutningsbetragtning» danner Bogens sidste Afsnit. Heri Bemærkninger om det socialistiske Princip Gennemførelse i den bestaaende Statsordning, om Skattens Væsen overhovedet, særligt om Progressionens Princip og praktiske Gennemførlighed, om direkte og indirekte Skatter, adskillige interessante Enkeltheder af forskjellig Art, skarp Kritik, af og til ikke uvittig Belysning af bestaaende Forhold og dominerende Anskuelser.

R. v. Kaufmann, die Finanzen Frankreichs. Leipzig, Verlag d. Bibliograph. Instituts. 1882. (882 S.).

Forfatteren, statsvidenskabelig Professor ved den tekniske Højskole i Aachen, har sat sig den store Opgave at levere en fuldstændig Fremstilling af det franske Finansvæsen i dettes nuværende Skikkelse, en objektiv Fremstilling, dog med Hensyntagen til Finansvidenskabens Theorier, en almenfattelig Fremstilling, en Fremstilling øst af Kilderne selv, en Bog, der skulde være saaledes indrettet, at den tillige vilde kunne benyttes som «Nachschlagebuch». Efter hans Plan